

Yayoi Kusama schildert Jan J. Schaefferen, Schiedam 1967.
Courtesy van A.E. den Haan, Rotterdam

Otto Piene in zijn atelier aan de Gladbacher Strasse, Düsseldorf 1960.
Foto Siegfried Kühl.

ZERO: *Let Us Explore the Stars* biedt een historisch overzicht van de internationale avant-gardistengroep ZERO. In de jaren 50 en 60 van de twintigste eeuw experimenteerde deze nieuwe generatie kunstenaars met radicale en innovatieve materialen en media. Na de zware oorlogsjaren en de pessimistische tijd die erop volgde, wilden de kunstenaars niets liever dan kunst een nieuwe toekomst geven. ZERO vormde het grootste internationale kunstenaarsnetwerk uit de geschiedenis dat vol positieve energie, optimisme en daadkracht de kunst blijvend veranderde.

Een nieuw begin: ZERO

De naam ZERO werd in 1957 in Düsseldorf door de jonge kunstenaars Heinz Mack en Otto Piene bedacht als benaming voor een nieuwe kunstbeweging en een tijdschrift.

'Wij beschouwden Zero vanaf het begin als naam voor een zone van stille en nieuwe mogelijkheden. [...] We dachten aan de countdown voor de lancering van een raket', verklaarde Piene. Ze vonden het tijd voor een radicaal nieuwe kunst en een nieuw imago voor de kunstenaar. Dit gevoel leefde niet alleen in Duitsland. Kunstenaars uit Frankrijk, Italië, België, Zwitserland en Japan (onder wie

Jean Tinguely, Yves Klein, Daniel Spoerri, Jesús Rafael Soto, Lucio Fontana, Pierre Manzoni, Nanda Vigo en Yayoi Kusama) deelden de ideeën van Mack en Piene. In Nederland werd in dezelfde periode de Nul-groep opgericht door de kunstenaars Armando, Jan Henderikse, Henk Peeters, Jan Schoonhoven en Herman de Vries. Zo ontstond in korte tijd een Europese beweging waaruit talloze projecten voortkwamen. Er werd internationaal nauw samengewerkt aan kunstwerken, performances, happenings, *multiples* (kunstwerken in oplage), tijdschriften en andere publicaties.

Vuur, licht en beweging!

ZERO had een grote liefde voor technologie, moderne materialen, de kracht van de natuur en de kosmos. De beweging deed afstand van de heersende, abstract expressionistische kunst en verzette zich tegen de conventionele schilder die zijn emotie in expressieve verfstreken vastlegt. ZERO maakte monochrome, eenkleurige schilderijen in felle tinten. Iconisch voor de beweging zijn de vele witte werken die de ZERO-kunstenaars produceerden. Maar evengoed werd er geëxperimenteerd met het gebruik van alledaagse voorwerpen zoals spijkers, watten, veren, munten, banden en bierkratjes. Spectaculaire effecten werden verkregen door

het 'schilderen' met vuur en rook, het schieten met pijlen, het snijden in doek of door spiegelende oppervlaktes die speelden met het licht. Motoren lieten de kunstwerken bewegen, kloppen en zelfs ontploffen. Zachte materialen als watten of fluweel nodigden uit om de werken aan te raken.

Naar buiten

De betekenis van ZERO ligt in het hier en nu: de interactie tussen het werk, de ruimte waarin het zich bevindt en de interactie met de toeschouwer. Daarnaast was er een groot utopisch verlangen om de kunst in de weidse natuur te plaatsen door middel van installaties, performances en demonstraties. Zo droomde Otto Piene van een 'schilderkunst tussen de aarde en de maan' en wilde Heinz Mack de kunst een nieuwe toekomst geven door haar te verplaatsen naar de Sahara: 'natuurreservaten waarvan de buitengewone ruimtes zo'n omvang moeten hebben, dat het lijkt alsof zelfs atoomexplosies erin verdwijnen'.

ZERO als actief netwerk

Deze radicaal nieuwe kunst ging gepaard met een nieuw imago van de kunstenaars. Ze presenteerden zich in pak met stropdas en zochten de media op om de kunst en het gedachtegoed van ZERO te verspreiden. Zo zijn veel performances, tentoonstellingen en andere projecten goed gedocumenteerd. Schetsen van werken en projecten, foto's van kunstenaars in actie, films van de performances en oud televisiemateriaal zijn zodoende een belangrijk onderdeel van deze tentoonstelling en brengen de ideeën van ZERO tot leven.

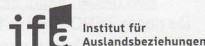
ZERO en het Stedelijk

In de geschiedenis van ZERO speelt het Stedelijk Museum Amsterdam een belangrijke rol. Het museum gaf de speelse, licht provocerende kunstenaars al in 1962 een podium om hun vernieuwende kunst te laten zien. In 1965, kort voordat het netwerk ontbonden zou worden, vond een tweede grote overzichtstentoonstelling plaats in het Stedelijk, waarin ook uitgebreid aandacht werd besteed aan de Japanse Gutai-groep. Deze presentatie was één van de hoogtepunten uit de geschiedenis van de beweging. Het museum is er trots op om, precies 50 jaar na deze tweede ZERO-tentoonstelling, opnieuw een historisch overzicht van deze

Onderzoek & catalogus

Bij de tentoonstelling verschijnt de omvangrijke catalogus *ZERO: Let Us Explore the Stars*, samengesteld door dr. Margriet Schavemaker, curator en hoofd onderzoek en publicaties van het Stedelijk Museum Amsterdam, en dr. Dirk Poerschmann, wetenschappelijk medewerker van de ZERO Foundation in Düsseldorf. De publicatie is het resultaat van een driejarig onderzoeksproject naar de betekenis van het internationale ZERO-netwerk dat in de periode 1957–1967 de wereld veroverde met zijn radicale kunst. Met bijdragen van onder andere Antoon Melissen, Johan Pas en Francesca Pola, Thekla Zell, Mattijs Visser en Daniel Birnbaum. Een uitgebreide tijdlijn met nog nooit eerder getoond historisch beeldmateriaal biedt een gedetailleerd overzicht van dit netwerk. Prijs: €29,95/€45, 560 pagina's, 954 illustraties, Nederlands, Engels en Duits, een uitgave van Walther König Verlag in samenwerking met Stedelijk Museum Amsterdam en ZERO Foundation. Vormgeving: Mevis & Van Deursen.

De totstandkoming van *ZERO: Let Us Explore the Stars* wordt mede mogelijk gemaakt dankzij de substantiële bijdrage van de begunstigers van het STEDELIJK MUSEUM FONDS en additionele steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds mede dankzij het Van der Vossen-Delbrück Fonds en het Straver Fonds, Kunststiftung NRW, Goethe Institut, Ambassade van de Bondsrepubliek Duitsland, IFA, Pro Helvetia en Daimler Art Collection.

swiss arts council

prohelvetia

Daimler
Art Collection